

ORTADOĞU GÜNDEMİ

29 Kasım-5 Aralık 2021

2021

■ SURİYE GÜNDEMİ

• Uluslararası Gündemde Suriye

Kimyasal Silahların Yasaklanması Örgütü (OPCW), Suriye rejiminin bir müfettişe vize veremeyi hâlâ reddettiğini duyurdu. Genel Direktör Fernando Arias, rejimin OPCW ekibiyle iş birliği yapmadığını ve doğru ve eksiksiz bir şekilde kimyasal silah stokunun tamamını açıklamadığını söyledi.¹

Türkiye, Suriye Parlamentosu tarafından güneydeki Hatay ilinin “alınması” çağrısında bulunan açıklamaları sert bir şekilde eleştirdi. Dışişleri Bakanlığının yaptığı yazılı açıklamada, parlamento “demokratik meşruiyetten yoksun” ve “Suriye halkını hiçbir şekilde temsil etmeyen” olarak nitelendirildi.²

Rusya Dışişleri Bakanı Sergey Lavrov, Rusya'nın Suriye'deki terörü tamamen ortadan kaldırmak için çabalarını sürdüreceğini yineledi. Lavrov, Rusya'nın saygı, karşılıklı çıkarlar ve demokrasiyi benimsemeye çalışan bağımsız politikasının alternatifi olmadığını vurguladı.³

• Suriye Rejimi

Ürdün Sanayi, Ticaret ve Tedarik Bakanlığı ile Suriye Ekonomi ve Dış Ticaret Bakanlığının yayımladığı ortak açıklamada, ortak serbest bölgesinin yaklaşık 6 yıl aradan sonra yeniden açıldığı duyuruldu. Serbest bölgenin açılmasıyla bölgeye yatırımların çekilmesi, yeni iş olanaklarının yaratılması ve ekonomik ve sosyal kalkınma sürecine destek sağlanması amaçlanmıştır.⁴

Suriye Belarus Dostluk Komitesi, Belarus'un Şam Büyükelçisi Yuri Sloka ile iki dost ülke arasındaki parlamenter ilişkileri güçlendirmenin ve geliştirmenin yollarını tartıştı. Komite, iki ülkeye uygulanan haksız ablukaya karşı koymak için özellikle ekonomik iş birliği ve ticaret alışverişinde ilişkilerin geliştirilmesinin önemini vurguladı.⁵

Suriye Merkez Bankası Başkanı Muhammed Isam Hazimeh liderliğinde bir heyet, Bahreyn'in başkentinde İslami Finansal Kurumlar için Muhasebe ve Denetim Örgütünün (AAOIFI) yıllık konferansına katıldı.⁶

Suriye'nin doğusundaki Deyrizor ilinde yer alan bir petrol sahasında, rejim görevlilerini taşıyan otobüse ve ona eşlik eden rejim ordusu unsurlarına yönelik silahlı saldırı sonucunda 10 kişi öldü. Saldırıyı henüz üstlenen olmadı.⁷

1 <https://syrianobserver.com/news/71683/syria-denies-visa-again-to-weapons-inspector-opcw.html>

2 <https://syrianobserver.com/news/71737/turkey-condemns-syrian-parliament-for-targeting-its-territorial-integrity.html>

3 <https://sana.sy/en/?p=256303>

4 <https://turkish.aawsat.com/home/article/3335646/ürdün-suriye-serbest-bölgesi-6-yıl-sonra-yeniden-açıldı>

5 <https://syrianobserver.com/news/71733/talks-between-syria-and-belarus-to-develop-parliamentary-relations.html>

6 <https://syrianobserver.com/news/71735/syria-participates-in-islamic-financial-institutions-conference-in-bahrain.html>

7 <https://turkish.aawsat.com/home/article/3337941/deyrizorda-düzenlenen-silahlı-saldırıda-10-kışı-öldü>

• Fırat'ın Doğusu

ABD Özel Kuvvetleri, Suriye'nin kuzeydoğusundaki Haseke vilayetinde yüzlerce YPG militanına daha silahlı eğitim vermeye başladı. Anadolu Ajansının haberine göre, ABD Özel Kuvvetleri, Fırat'ın doğusunda YPG mensuplarına silahlı eğitim vermek amacıyla Irak üzerinden 70 askerini 28 Kasım'da Haseke'ye sevk etti. Örgütün işgalindeki Haseke'nin kuzeydoğusunda ABD'nin hava üssünün yer aldığı Rumeylan beldesine gelen ABD askerleri, burada 1 Aralık'ta yüzlerce YPG militanına silahlı eğitim başlattı. Yaklaşık bir ay sürecek eğitimde YPG'lilere hafif, orta ve ağır silahların kullanımıyla köylere baskın ve sızma yöntemlerinin uygulamalı olarak anlatılacağı öğrenildi.⁸

Suriye'nin Kamışlı ilçesinde yaklaşık 30 kişilik bir grup, Birleşmiş Milletler ofisi önünde kayıp kızları için gösteri yaptı. Çocuklarının YPG tarafından kaçırıldığını ve bölge halkının sürekli olarak zorla askere alındığını söyleyen protestocular yetkilileri göreve çağırıyordu. Protesto gösterilerinde "Çocuklarımızı geri getirin" ve "Çocukların zorla alınması annelerin yüreğine korku ekiyor" yazılı pankartlar taşındı. Birleşmiş Milletler tarafından Mayıs ayında yayımlanan bir raporda, Temmuz 2018 ile Haziran 2020 arasında 400'den fazla çocuğun YPG ya da Suriye'nin kuzeydoğusunda bulunan YPG'ye bağlı örgütler tarafından askere alındığı belirtildi.⁹

ABD Kalkınma Ajansı, Suriye'nin kuzeyinde bulunan Rakka kentindeki yerel sivil toplum kuruluşlarıyla video konferans yoluyla çevrim içi bir toplantı düzenledi. Toplantıda altyapı ve yolların nasıl onarılabileceği ve inşaat sektörünün nasıl canlandırılabilceği gibi konular ele alındı.¹⁰

ABD'ye ait yeni bir araç konvoyu 2 Aralık Perşembe günü Irak'tan Suriye'ye geçiş yaptı. Askerî ve lojistik malzeme yüklü yaklaşık 30 tırdan oluşan konvoyun Suriye'nin Haseke vilayetinde bulunan Uluslararası Koalisyon üslerine hareket ettiği bildirildi.¹¹

• Güney Suriye

Suriye'nin Dera kentinde, Suriye hükûmetinin kontrol ettiği bölgede Rus güçlerine yönelik patlayıcı bir bombayla saldırı gerçekleştirildiği bildirildi. Şarkul Avsat'ta yer alan habere göre, muhalif silahlı grupların güney cephesindeki bir kaynak, "İzra ilçe merkezindeki Züneybe Mahallesi girişinde bir motosiklete yerleştirilen patlayıcı, Rus askerî polisine ait 6 araçlık bir konvoyu hedef aldı" dedi. Saldırıda ölen ya da yaralanan olup olmadığı henüz netlik kazanmadı.¹²

8 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/abd-gucleri-suriyede-yuzlerce-ypg-pkcli-teroriste-yeni-silahlı-egitim-baslatti/2437522>

9 <https://tr.sputniknews.com/20211128/suriyeli-kurtlerden-ypg-protestosu-kizlarimizi-zorla-silah-altina-aliyorlar--1051234243.html>

10 <https://turkish.aawsat.com/home/article/3339311/abd-firat-in-dogusunda-altyapıyı-destekliyor>

11 <https://www.syriaahr.com/en/229993/>

12 <https://www.rudaw.net/turkish/middleeast/syria/05122021>

Al Arabiya televizyonu, Suriye’de Tanf yakınlarında bulunan, ABD ve koalisyon güçlerine ait askerî üssün saldırıya uğradığını duyurdu. Suriye televizyonları, üssün içinde birkaç patlama sesi duyulduğunu belirtti. Olay sonucunda ölü ve yaralı ya da maddi hasar olup olmadığına dair bir açıklama yapılmadı.¹³ Uluslararası Koalisyon Sözcüsü Joel Harper ise yaptığı açıklamada, ABD’nin El Tanf Askerî Üssü’ne herhangi bir saldırının düzenlenmediğini söyledi.¹⁴

• İdlib ve Harekât Bölgeleri

İdlibin kuzeydoğusundaki Serakib ilçesinde konuşlu Esad rejimi ordusuyla İran destekli yabancı terörist gruplardan oluşan rejim güçleri, İdlibin kuzeydoğusundaki Binniş ilçesine karadan karaya atış yapılan silahlarla saldırı düzenleyerek ateşkesi ihlal etti. Sivil savunma kaynaklarından alınan bilgiye göre, saldırıda ikisi ağır altı sivil yaralandı. Yaralılar çevredeki hastanelere kaldırıldı.¹⁵

30 Kasım 2021’de Millî Savunma Bakanlığı (MSB) Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliği Analiz ve Değerlendirme Subayı Binbaşı Pınar Kara tarafından bakanlıktaki Şehit Gazeteci Hasan Tahsin Basın Bilgilendirme Merkezinde bilgilendirme toplantısı yapıldı. Sonuç bildirisinde Suriye’nin kuzeyindeki harekât bölgeleriyle ilgili önemli ayrıntılar aktarıldı. Terör örgütlerinin başta Tel Rıfat, Münbiç ve Fırat’ın doğusu olmak üzere sivil ve TSK unsurlarına saldırı arayışlarının sürdüğünü, söz konusu terörist faaliyetlere komandolar tarafından anında müdahale edildiğini vurgulayan Kara, “Kasım ayı içerisinde harekât bölgelerimize terör örgütü tarafından 16 taciz ve saldırı gerçekleştirilmiştir. 19 Kasım 2021’de hain terör örgütü tarafından Afrin şehir merkezine yapılan roket saldırısı sonucu 4 masum sivil hayatını kaybederken 17 sivil ise yaralanmıştır. Saldırılara verilen karşılıklar ve bölgede yürütülen teröristle mücadele operasyonları neticesinde kasım ayında 22 terörist etkisiz hâle getirilmiştir” ifadelerini kullandı.¹⁶

■ IRAK GÜNDEMİ

• Siyaset

Irak Bağımsız Yüksek Seçim Komisyonu, 10 Ekim 2021 tarihinde yapılan parlamento seçimlerinin nihai sonuçlarını duyurmuştur. Açıklanan sonuçlara göre, seçimlerde 9 milyon 629 bin 601 kişi oy kullanırken katılım oranı yüzde 44 olarak kaydedilmiştir.¹⁷ Şii Fetih Koalisyonu lideri Hadi el-Amiri, seçim sonuçlarını reddettiklerini yineleyerek sonuçların iptali için Irak Federal Yüksek Mahkemesine başvurduklarını bildirmiştir. Elektronik seçim sistemine baskından beri karşı çıktıklarını kaydeden Amiri, seçim sonuçlarına hile karıştığını iddia etmekle

13 <https://tr.sputniknews.com/20211205/al-arabiya-suriyede-tanf-yakinlarindaki-abd-ussune-saldiri-duzenlendi-1051459629.html>

14 <https://www.kurdistan24.net/tr/story/73262-Uluslararası-Koalisyon:-Suriye'de-ABD-üssüne-saldırı-yapılmadı>

15 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/esed-rejiminin-idlib-e-saldirisinda-6-sivil-yaralandi/2436661>

16 <https://www.aa.com.tr/tr/gundem/msb-kasimda-169-terorist-etkisiz-hale-getirildi/2434461>

17 <https://www.basnews.com/tr/babat/726579>

beraber mahkemenin kararına uyacaklarını dile getirmiştir.¹⁸ Mahkeme, Amiri'nin sunduğu kanıt ve belgeleri incelemek için 13 Aralık 2021 tarihinde toplanacağını açıklamıştır.¹⁹

Seçimlerden en fazla sandalyeyi kazanarak galip çıkan Sadr Hareketi lideri Mukteda es-Sadr; Fetih lideri Hadi el-Amiri, Hukuk Devleti'nin lideri ve eski Başbakan Nuri el-Maliki, eski Başbakan Haydar el- Abadi, Ammar el-Hekim gibi Şii liderlerle yaptığı görüşme sonrasında ulusal çoğunluk hükûmetinin kurulması çağrısında bulunmuştur.²⁰

Kürdistan Yurtseverler Birliği (KYB) üst düzey yöneticilerinden Arez Abdullah, Irak Cumhurbaşkanlığı makamının partilerinin "hakki" olduğunu belirterek Berham Salih dışında cumhurbaşkanlığı için başka bir aday daha göstereceklerini duyurmuştur. Kürdistan Demokrat Partisi (KDP) ile KYB arasında artık stratejik ittifakın kalmadığını ancak prensipte anlaşma olduğunu ifade eden Arez Abdullah, cumhurbaşkanlığı makamının KYB'den alınması hâlinde Bağdat'ta sadece bir tarafın Kürtleri temsil etmiş olacağını vurgulamıştır. Abdullah, KDP'nin, IKBY Başkanlığı makamını KYB'ye vermeye olumlu bakması hâlinde KYB'nin cumhurbaşkanlığı makamının KDP'ye verilmesi konusunu gözden geçirebileceğini açıklamıştır.²¹

Cumhurbaşkanı Berham Salih ile Başbakan Mustafa el-Kazımi, Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin'in Ortadoğu ve Kuzey Afrika Özel Temsilcisi ve Dışişleri Bakan Yardımcısı Mihail Bogdanov ile bir araya gelmiştir. Cumhurbaşkanı Salih'in Bogdanov ile görüşmesinde iki ülke arasındaki ilişkilerle güvenlik, savunma, ekonomi ve ticari alanlarda iş birliği konularının ele alındığı aktarılmıştır. Bogdanov ve Kazımi arasındaki görüşmede ise askerî alan başta olmak üzere çeşitli alanlarda ikili ilişkilerle terörle mücadelenin ele alındığı ve Suriye'deki son durumun masaya yatırıldığı belirtilmiştir.²² Bogdanov, resmî temaslarından sonra Erbil'e de ziyarette bulunmuştur. Bogdanov'un, Erbil'deki temasları çerçevesinde KDP lideri Mesud Barzani, IKBY Başkanı Neçirvan Barzani ve IKBY Başbakanı Mesrur Barzani'yle bir araya geldiği belirtilmiştir. Görüşmelerde Rus petrol şirketleri Rosneft ve Gazprom'un IKBY'de ekonomi ve enerji alanındaki projeleri ele alındığı belirtilmiştir.²³

Irak Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Ahmed Sahaf, Belarus-Polonya sınırında göçmen krizi devam ederken Irak'a acil durumla getirilen toplam bin 894 göçmenin olduğunu açıklamıştır.²⁴ Bu açıklamadan üç gün sonra 430 kişilik bir göçmen kafilesinin daha Erbil'e ulaştığı belirtilmiştir.²⁵

18 <https://shafaq.com/en/Iraq-News/Al-Amiri-we-will-abide-by-the-Federal-Court-s-decision>

19 <https://shafaq.com/en/Iraq-News/Supreme-Federal-Court-to-look-into-the-case-of-annulling-the-election-results-on-December-13>

20 <https://shafaq.com/en/Iraq-News/Al-Sadr-to-host-the-Coordination-Framework-leaders-next-week-source-says>

21 <https://www.rudaw.net/turkish/kurdistan/021220218>

22 <https://www.facebook.com/tebjansi/posts/1852819851571880>

23 <https://www.kurdistan24.net/tr/story/73136-Putin'in-Ortadoğu-Özel-Temsilcisi-Erbil'de>

24 <https://www.basnews.com/tr/babat/726549>

25 <https://www.kurdistan24.net/tr/story/73174-Belarus-sınırından-430-kişilik-bir-göçmen-kafilesi-daha-Erbil'e-ulaştı>

• Güvenlik

Irak Başbakanlık Ofisinden yapılan açıklamaya göre, Başbakan Mustafa el-Kazımi ile ABD'nin Bağdat Büyükelçisi Matthew Tueller Bağdat'ta gerçekleştirdikleri bir görüşmeyle ABD muharip güçlerinin Irak'tan çekilmesiyle ilgili adımları ele almıştır. Büyükelçi Tueller, Irak'ın istikrarının önemine ve ABD güçlerinin görevinin danışmanlığa dönüşmesine vurgu yapmıştır.²⁶

Asaib Ehlil Hak Hareketi'nin önde gelen isimlerinden Saad el-Saadi, ABD'ye işgal güçlerini çekmesi için ultimatolara verdiklerini ve Irak-ABD hükümetleri arasında gerçekleştirilen Stratejik Diyalog çerçevesinde Irak'tan muharip unsurlarını 2021 yılının sonuna kadar çekme kararı alan ABD'nin söz konusu karara uymaması hâlinde Irak'ta hedef hâline geleceğini açıklamıştır.²⁷

Terör örgütü IŞİD'in Mahmur'a düzenlediği saldırı sonucunda, üç Iraklı ve 10 Peşmerge mensubu hayatını kaybetmiştir.²⁸ IŞİD'e bağlı bir Telegram hesabında yayımlanan bir açıklamada IŞİD, kanlı saldırının sorumluluğunu üstlenmiştir.²⁹ Diğer yandan Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı yaptığı yazılı açıklamada söz konusu saldırıyı şiddetle kınayarak Türkiye'nin terörle mücadelede Irak hükümeti ve IKBY ile Irak halkının yanında durmaya devam edeceğini vurgulamıştır.³⁰

IKBY Peşmerge Bakanlığından yapılan açıklamada, bakanlığın Kıdemli Danışmanı Hecar Ömer'in İngiltere Dışişleri Bakanlığı heyetiyle bir araya geldiği bildirilmiştir. İngiltere'nin Erbil Başkonsoloslukundaki askerî danışmanların da katıldığı görüşmede, IKBY Peşmerge Bakanlığındaki reformlar ve İngiltere'nin Uluslararası Koalisyondaki rolü ve ABD-İrak Stratejik Diyalogu ele alınmıştır.³¹

• Ekonomi

Irak Başbakanı Ekonomi Danışmanı Muhammed Salih, 2022 yılı ekonomisinin kemer sıkma politikaları çerçevesinde oluşturulmaması gerektiğini dile getirmiştir. Salih, petrol fiyatlarının zaman zaman ekonomik sorunlara sebebiyet verebileceğini belirtirken 2022 yılı Irak bütçesinin yatırım ve projelere odaklanması gerektiğini vurgulamıştır.³²

Güney Kore'nin Irak'ta, terör örgütü IŞİD'in işgalinden kurtarılan bölgeleri istikrara kavuşturmak amacıyla girişimlerde bulunan Birleşmiş Milletler (BM) Kalkınma Programının "İstikrar İçin Finansman Tesisi" adlı programına üç milyon dolar ek katkıda bulunduğu açıklanmıştır. Kore'nin 2015 yılından bu yana söz konusu programa yaptığı yedinci katkı olduğu ve toplamda yapılan katkının 27 milyon dolara ulaştığı ifade edilmiştir. Ayrıca ek fon ile birlikte

26 <https://www.basnews.com/tr/babat/727417>

27 <https://shafaq.com/en/Iraq-News/IRCC-warns-U-S-of-keeping-its-combat-forces-in-Iraq-beyond-the-current-year>

28 <https://www.arabnews.com/node/1980876/middle-east>

29 <https://www.reuters.com/world/middle-east/attack-village-near-erbil-iraq-kills-12-kurdish-regional-govt-2021-12-03/>

30 https://twitter.com/TC_Disisleri/status/1467115768001314817

31 <https://www.kurdistan24.net/tr/story/73152-Ingiltere-Savunma-Bakanligi-heyetinden-Pesmerge-Bakanligi-na-ziyaret>

32 <https://ina.iq/eng/15792-pms-advisor-2022-budget-is-not-austerity-.html>

BM Kalkınma Programının konut, elektrik, su ve eğitim gibi temel hizmetleri Irak'a geri dönen topluluklara sunabileceğinin altı çizilmiştir.³³

• Sağlık ve Sosyal Hayat

Irak Tarihî Eserler Komisyonu Başkanı Leyt Mecid, Irak'ın tarihî eserlerini kasten iade etmeyen ülkeler olduğunu açıklarken bu konuda Irak ile iş birliği yapmayan ülkeler için yargı yolunu açık tutacaklarını ve dava açmaya hazırlandıklarını ifade etmiştir.³⁴

Irak'ın başkenti Bağdat'ta, "Irak ve Türk Üniversiteleri Kültür Buluşması" paneli düzenlenmiştir. Bağdat'ta Irakiye Üniversitesi tarafından gerçekleştirilen panele Türkiye'nin Bağdat Büyükelçisi Ali Rıza Güney, Uluslararası Üniversiteler Konseyi Başkanı Orhan Hikmet Azizoğlu ve çok sayıda akademisyenin katıldığı belirtilmiştir. Güney, programda akademik alanda ikili iş birliği alanlarının değerlendirildiğini ifade ederek, "Bu panelde akademik sorunların aşılması konusu ele alınacak ve bu konuda izlenecek yol haritası görülecek" sözlerini kullanmıştır. Azizoğlu da panele yirminin üzerinde Irak devlet üniversitesi rektörünün katıldığını belirterek bu çalıştayın 2022 yılı Mayıs ayında düzenlenecek "Türkiye-Irak Üniversite Rektörleri Paneli"ne katkı sunacağını ifade etmiştir.³⁵

■ TÜRKMEN GÜNDEMİ

• Siyaset

Irak Türkmen Cephesi Başkanı Hasan Turan başkanlığında bir heyet, Kanun Devleti Koalisyonu Lideri ve eski Irak Başbakanı Nuri el-Maliki ile görüştü. Heyette, Irak Türkmen İslami Birliği Genel Sekreteri Casim Muhammed Cafer, Türkmen Vefa Hareketi Başkanı Feryat Tuzlu, Irak Türkmen Adalet Partisi Başkanı Sabah Hüseyin ve ITC Başkan Yardımcısı ve Salahattin İl Başkanı Heytem Muhtaroglu yer aldı. Görüşmede iki taraf, Kerkük'teki 2017 yılı sonrası kanunu uygulama sürecinin başarılarının korunmasını, diyalog ve ortaklığın güçlendirilmesi ve bölgedeki etnik grupların haklarına saygı gösterilmesi gerektiğinin yanı sıra ülkedeki genel durumu ve istikrarı destekleyen konuları masaya yatırdılar. Turan görüşmede ayrıca, Irak'ın ulusal çıkarlarına dair ITC'nin görüşlerini de vurguladı.³⁶

Kerkük Arap Cephesi, tartışmalı bölgelerle ilgili açıklama yaptı. Kerkük Arap Cephesi Başkan Yardımcısı Nazım Şimmeri'nin yaptığı açıklamada, Irak Anayasası'na göre "tartışmalı" olarak nitelendirilen bölgelerde sadece merkezî hükûmete bağlı federal güçlerle Haşdi Şaabi güçlerinin güvenlik boşluğunu doldurma hakkına sahip olduğunu ve Peşmerge güçlerinin görevinin sadece Kürt Bölgesel Yönetimi sınırlarını muhafaza etmek olduğunu ifade etti.³⁷

³³ <https://www.basnews.com/en/babat/726865>

³⁴ <https://ina.iq/eng/15927-antiquities-authority-sets-plans-to-recover-the-smuggled-artifacts-some-countries-refrain-from-cooperating.html>

³⁵ <https://www.facebook.com/tebajansi/posts/1856262884560910>

³⁶ <https://twitter.com/hasanturank/status/1466274370809217026>

³⁷ <https://almaalomah.me/2021/11/29/567527/>

Irak Türkmen Cephesi Başkanı Hasan Turan başkanlığında bir heyet, Türkiye'nin Bağdat Büyükelçisi Ali Rıza Güney ile görüşme gerçekleştirdi. Turan görüşmede Türkiye Cumhuriyeti'nin Irak halkına yönelik tutumlarını takdirle karşıladıklarını dile getirdi. Ayrıca görüşmede iki taraf da Irak ve Türkiye arasındaki ortak ilişkilerin ve iki ülke arasındaki çıkarların güçlenmesine vurgu yaptı.³⁸

Irak Yüksek Seçim Komiserliği, 10 Ekim 2021 tarihinde yapılan erken seçimlerin nihai sonuçlarını açıkladı. Komiserlik, seçim sonrası açıklanan sonuçlara itiraz eden bazı milletvekili adaylarının itirazları değerlendirilerek toplam 5 ilde seçim sonuçlarının değiştiğini ifade etti. Sonuçları değiştirilen illerin arasında Kerkük ili de bulunmaktadır. Birleşik Irak Türkmenleri Cephesi Listesi'nden aday olan ve nihai olmayan sonuçlar açıklandığında kazanan Sevsen Ceddu'un yerine, sonuca itiraz eden Fetih Koalisyonu Kerkük Milletvekili adayı Garip Tazeli itiraz sonucu milletvekili seçildi.³⁹

Irak Türkmen Cephesi Başkanı Hasan Turan, Kerkük İl Eğitim Müdürlüğü Okul Binaları Şubesi Müdürü Ayhan Enver Şükür'ü kabul etti. Kabul sırasında Kerkük'te devam eden okul projeleri hakkında fikir teatisinde bulunuldu.⁴⁰

Kerkük Vali Vekili Rakan Said Cuburi, Irak Türkmen Cephesi Kerkük Milletvekili Erşat Salih'i ziyaret etti. Cuburi, yeniden seçilen Erşat Salih'i tebrik etti. İkili ayrıca, Kerkük'te devam eden projeler ve kentteki güvenlik konularını masaya yatırdı.⁴¹

Irak Türkmen Cephesi Başkanı Hasan Turan, Kerkük kaymakamı Felah Yayçılı, Irak Türkmen Cephesi Yaycı Sorumlusu Faysal Yayçılı ve Yaycı nahiyesinde görev yapan Türkmen Haşdi Şaabi yetkililerini kabul etti. Kabul sırasında, nahiyedeki güvenlik ve hizmet konuları ele alındı.⁴²

Kerkük Vali Vekili Rakan Sait Cuburi, Kerkük Yatırım Dairesinin Arap kökenli Başkanı Carrullah Hamed Abdullah'ı görevden alarak yerine Kürt kökenli Settar Osman Rıza Berzenci'yi vekâleten başkan olarak atadığına ilişkin idari karar yayınladı.⁴³

Diyala'ya bağlı Hanekin ilçesinde bazı ruhsatsız benzin istasyonlarının kapatılması ilçede benzin sıkıntısına yol açtı. Hanekin Kaymakamlığı basın sorumlusu Yusuf İbrahim'in yaptığı açıklamaya göre, mahkeme kararıyla ilçede ruhsatsız mobil benzin istasyonlarının kapatılması sonucu ve merkezî hükûmetten ilçenin benzin hissesinin az olması sonucu, benzin sıkıntısına ve ilçenin bazı yerlerinde protestoya yol açıldığını söyledi. İbrahim, bu sıkıntının giderilmesi için Petrol Bakanlığıyla temas hâlinde olduklarını belirtti.⁴⁴

38 <https://twitter.com/alirizaguneytc/status/1466417482311348237/photo/1>

39 <https://www.alsumaria.tv/elections-news/الافتراع-بعد-المشاركة-في-الانتخابات/2021/404621>

40 <https://www.facebook.com/hasanturanitc/photos/pcb.3019063208332776/3019061301666300/>

41 <https://twitter.com/kerkuknet/status/1465666475549732864/photo/1>

42 <https://www.facebook.com/hasanturanitc/photos/pcb.3018988888340208/3018977895007974/>

43 <https://www.mawazin.net/Details.aspx?jimare=176648>

44 <https://shafaq.com/ar/تفاهم-ازمة-البنزين-في-خانقين-واغلاق-محطات-وقود-غير-مجازة>

Irak Türkmen Cephesi (ITC) Başkanı Hasan Turan'ın Kerkük Seçim Komiserliği bürosunda 4 biyometrik kayıt cihazının kaybolmasını ifşa ettiği gerekçesiyle hakkında, Irak Yüksek Seçim Komiserliği tarafından Kerkük Mahkemesinde soruşturma başlatıldığına dair belge yayımlandı.⁴⁵

• Güvenlik

Peşmerge Bakanlığından yapılan açıklamada, Terör örgütü IŞİD'in, idari olarak Diyala'ya bağlı olan ancak Süleymaniye'nin kontrolündeki Kifri ilçesinde Peşmerge'ye bağlı 17. Piyade Tugayı'na ait kontrol noktasına saldırı düzenledikleri bildirildi. Saldırıya karşılık veren Peşmerge güçleri, IŞİD militanlarının olay yerinden kaçtıklarını bildirdi. Saldırı sonucu 5 peşmerge mensubunun hayatını kaybettiği açıklandı.⁴⁶

Irak Savunma Bakanlığından yapılan açıklamaya göre, Kerkük'te 2 terör örgütü IŞİD üyesinin tutuklandığı duyuruldu. Yapılan açıklamada, Kerkük İstihbarat ve Emniyet Genel Müdürlüğüne bağlı müfrezeler tarafından hakkında terör suçundan tutuklama kararının bulunduğu 2 IŞİD üyesinin tutuklandığı belirtildi.⁴⁷

IKBY Peşmerge Bakanlığından yapılan açıklamaya göre, terör örgütü IŞİD Peşmerge gücüne saldırı düzenlediklerini açıkladı. Yapılan açıklamada, Erbil'e yakın Karaçoh Dağı eteklerinde yer alan Hıdırca köyüne terör örgütü IŞİD'in saldırısı sonucu 7 peşmerge mensubu ve 3 sivil vatandaşın hayatını kaybettiği belirtildi.⁴⁸

Irak Türkmen Cephesi, Mahmur'a yönelik yapılan saldırı ile ilgili yazılı açıklama yayımladı. Yapılan açıklamada, terör örgütü IŞİD tarafından Musul'a bağlı Mahmur ilçesine yapılan saldırı sonucu hayatını kaybedenlerin ailelerine üzüntülerini ifade ederken, merkezî hükümet ve Peşmerge tarafından oluşturulan ortak tugayın terörü ortadan kaldırmakta yetersiz kalacağını da vurguladı.⁴⁹

Irak Güvenlik Güçleri, Selahattin vilayetinin doğusunda yer alan Tuzhurmatu İlçesinde Irak Hava Kuvvetlerine ait uçaklarla terör örgütü IŞİD'e yönelik operasyon düzenlediklerini açıkladı. Operasyon sonucu IŞİD'e ait çok sayıda sığınığın imha edildiğini açıklandı.⁵⁰

Kerkük Ortak Operasyonlar Komutanlığından yapılan yazılı açıklamada, kentin güneybatısında yer alan Leylan nahiyesinde terör örgütü IŞİD'e yönelik operasyon düzenlendiği belirtildi. Yapılan açıklamada, bölgeden gelen ihbarı değerlendiren güvenlik güçlerinin, Leylan nahiyesi kırsalında başlattıkları operasyonda 2 IŞİD'li teröristin yakalandığı belirtildi. Söz konusu kişilerin, yapılan ilk soruşturmaya göre bölgedeki askerî güçler hakkında IŞİD'e bilgi

45 <https://www.facebook.com/1668956610059301/posts/3085534878401460/>

46 <https://www.nasnews.com/view.php?cat=75081>

47 <https://aynaliraqnews.com/index.php?aa=news&id22=153205>

48 <https://www.mawazin.net/Details.aspx?jimore=177220>

49 <https://twitter.com/hasanturank/status/1467070084787195910/photo/1>

50 <https://shafaq.com/ar/طوز-خورماتو/F16-أمن/في-طوز-خورماتو>

aktardıklarının ortaya çıktığı ve resmî işlemlerin ardından mahkemeye sevk edildikleri kaydedildi.⁵¹

• Sağlık ve Sosyal Hayat

Irak Türkmen Cephesi Yürütme Kurulunun eski Sekreteri Murat Abdulvahit Gedik'in vefatının birinci yıl dönümü münasebetiyle anma töreni düzenlendi. Törende konuşan ITC Başkanı Hasan Turan, merhumun Türkmen davasına sunduğu katkılarından bahsetti.⁵²

Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı (TİKA), Kerkük Kalesi'nde yer alan Osmanlı Subayları Mezarlığının restorasyonu ve çevre düzenlemesi projesinin tamamlandığını açıkladı.⁵³

Irak Türkmen Cephesi Başkanı Hasan Turan başkanlığında bir heyet, Türkmen Kardeşlik Ocağı'na tebrik ziyareti gerçekleştirdi. Turan ve beraberindeki heyet, yeni seçilen Türkmen Kardeşlik Ocağı Başkanı Dr. Faruk Abdullah Abdurrahman'ı tebrik ederek ocağın bir sivil toplum örgünün yanı sıra Türkmen davasına sundukları katkılarından ötürü de takdir etti.⁵⁴

■ IKBY GÜNDEMİ

• Siyaset

IKBY Parlamento Başkan Yardımcısı Hemin Havrami ve Parlamento KDP Grubu Başkanvekili Zana Mulla Halid ile bir araya gelen Kürdistan Demokratik Partisi (KDP) lideri Mesud Barzani, 2022 yılında anayasa referandumu düzenlenmesi ve 2022 sonunda bölge seçimlerinin yapılması talimatını vermiştir. Barzani, IKBY genel seçimlerinin vaktinde yapılması ve yeni bir Yüksek Seçim Kurulu seçilmesi çağrısında bulunmuştur.⁵⁵

Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin'in Ortadoğu ve Kuzey Afrika Özel Temsilcisi ve Dışişleri Bakan Yardımcısı Mikhail Bogdanov IKBY'yi ziyaret etmiştir. Bogdanov Erbil'de IKBY Başkanı Neçirvan Barzani, IKBY Başbakanı Mesrur Barzani ve KDP lideri Mesud Barzani ile ayrı ayrı bir araya gelmiştir. 2 Aralık tarihinde yapılan görüşmelerde Irak ve bölgedeki son gelişmeler ve IKBY ile Rusya arasındaki ilişkiler değerlendirilmiştir. Rusya Devlet Başkanı Putin'in özel selamlarını ileten Bogdanov, Mesud Barzani'nin öne çıkan rolüne değinerek Rusya'nın kendisini Kürt milletinin lideri olarak gördüğünü dile getirmiştir. Ayrıca IKBY'nin Rusya için önemine dikkat çeken Bogdanov, ülkesi ile IKBY arasındaki tarihi dostluk ilişkilerine işaret etmiştir. Bogdanov, Erbil yönetiminin bölgedeki değişim ve gelişmelerle ilgili görüşlerinin dikkate alınması gerektiğine vurgu yapmıştır. IKBY'nin Rusya ile her alanda ilişkilerin güçlen-

51 <http://www.turkmenelitvhaber.net/turkmeneli/item/23237-kerkuk-teki-deas-operasyonunda-2-supheli-yakalandi.html>

52 <https://twitter.com/hasanturank/status/1465264859461959681/photo/1>

53 <https://twitter.com/SerkanKayalar/status/1467550480217874434/photo/1>

54 <http://www.turkmenelitvhaber.net/turkmeneli/item/23254-itc-baskani-turan-turkmen-kardeslik-ocagi-ni-ziyaret-etti.html>

55 https://drawmedia.net/page_detail?smart-id=9251

dirilmesi gerektiğine işaret eden Mesrur Barzani ise özellikle her iki taraf için önemli konularda işbirliği ve koordinasyonu geliştirmeye hazır olduklarını kaydetmiştir. Görüşmelerde Suriye'deki durum ve Kürt meselesi de masaya yatırılmıştır. Mesrur Barzani, Suriye'de Kürt meselesinin çözümü için siyasi bir yol haritası olmasını önemli bulduklarını ifade ederek, bunun tek taraflı ve dayatmadan uzak, Suriye'deki tüm Kürt tarafları kapsamaması gerektiğini dile getirmiştir.⁵⁶ Öte yandan Bogdanov, IKBY Başbakan Yardımcısı Kubad Talabani ve KYB Eş Başkanı Bafel Talabani'yi de ziyaret etmiştir.⁵⁷ Rusya temsilcisi IKBY liderlerine Suriye'deki Kürtlerin durumunu hatırlatarak "ABD sonsuza kadar kimseye destek vermiyor, siz de taraflar arasında dengeyi tutmalısınız" sözlerini kullanmıştır. Bogdanov IKBY'de faaliyet yapan Rus şirketlerine, özellikle petrol alanında çalışan Gazprom'a daha fazla kolaylık sağlanması gerektiğini vurgulamıştır.⁵⁸

• Ekonomi

IKBY Başbakan Yardımcısı Semir Havrami, geçtiğimiz 11 ay içerisinde IKBY iç gelirlerinin 200 milyar dinar azaldığını açıklamıştır. Havrami, "IKBY ocak ayı iç geliri 374 milyar dinarken kasım ayında 164 milyar dinara düşmüştür" ifadelerini kullanmıştır. Söz konusu zaman diliminde Süleymaniye, Erbil ve Duhok'ta aynı oranda azalma görülmüştür.⁵⁹

Mesrur Barzani, Erbil'de okul yapmaya karar veren Kürt yatırımcılarla bir araya gelmiştir. Görüşmede, yatırımcılara teşekkür eden Barzani, IKBY'nin güçlü altyapısının inşa edilmesi için özel sektörün rolünün önemine değinmiştir. Kabinesinin eğitim ve öğretime büyük önem verdiğini dile getiren Barzani, bu amaçla modern okulları inşa etmekle birlikte kabiliyetli, becerikli ve vatanperver kişilerin yetiştirilmesine büyük önem verilmesi gerektiğini kaydetmiştir. Erbil başta olmak üzere IKBY'de okul ve üniversite öğrencileri için yeterli bina olmadığı belirtilmektedir. Sorunu çözmek adına IKBY, yatırımcılarla anlaşarak okul binalarının yeniden yapılandırma kararı almıştır.⁶⁰

• Güvenlik

28 Kasım tarihinde Süleymaniye'nin Germiyan Özel İdaresi Kifri ilçesine bağlı Kuleco kasabasında Peşmerge 5. Piyade Tugayı mevzilerine saldırmış, yola döşenen el yapımı patlayıcının Peşmerge aracının geçişi sırasında infilak etmesi sonucu araçta bulunan 5 peşmerge hayatını kaybetmiştir. 29 Kasım tarihindeki bir IŞİD saldırısında 2 peşmerge öldürülmüştür. IKBY Peşmerge Bakanlığı, IŞİD teröristlerinin Kifri sınırında 17. Tugay'a bağlı 3. Piyade Bölüğü'ne ait Peşmerge kontrol noktasına bir saldırı düzenlediğini duyurmuştur.⁶¹ Başka bir saldırıda IŞİD, 2 Aralık tarihinde Musul'un Mahmur ilçesi Karacuğ Dağı bölgesinde bulunan

56 <https://www.kurdistan24.net/ckb/story/213530--رووسيا-و-سەرۆکی-تایبه-تی-نوینه-ری-له-نوینه-زی-پیشوازی-له-نوینه-ری-تایبه-تی-سەرۆکی-پرووسیا-و-جێگری-وه-زیری-ده-هوه-دهکات>

57 <https://esta.krd/113526/>

58 <https://bwar.news/?per=posts&pewakraw=view&id=1527>

59 https://drawmedia.net/page_detail?smart-id=9263

60 <https://www.kurdistan24.net/tr/story/73111-Başbakan-Kürt-yatırımcılarla-bir-araya-geldi>

61 <https://www.sharpress.net/all-detail.aspx?Jimare=198144>

Hidircice köyüne saldırı düzenlemiştir. Saldırıda 10 peşmerge ve 3 sivil öldürülmüştür. Saldırıda peşmerge ve 1 sivil de yaralanmıştır.⁶²

5 Aralık tarihinde IŞİD mensupları, Kerkük'ün Altunköprü ilçesinde Peşmerge mevzilerine saldırmıştır. Çıkan çatışmada 4 peşmergenin hayatını kaybettiği ve 1 peşmergenin de yaralandığı öğrenilmiştir.⁶³ IŞİD, 5 Aralık Pazar günü Kerkük'ün Sergeran kasabası Liheban köyüne saldırmıştır. Köylülerin karşılık vermesi üzerine 3 saat boyunca çatışma yaşanmıştır. Çatışmanın ardından köylülerin bir kısmı evlerini terk etmiştir. Bir Peşmerge birliği köye intikal etmiştir.⁶⁴

■ KÖRFEZ GÜNDEMİ

• Suudi Arabistan

Suudi Arabistan ve Fransa'nın Lübnanlı Bakan Kordahi'nin Körfez ülkelerinin Yemen'deki savaşta üstlendiği role ilişkin eleştirel sözleri sonrasında Körfez ülkeleri ve Lübnan arasında patlak veren krizi çözmeye çalışmak için bir araya geldiği belirtildi. Söz konusu girişim Fransa Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron'un iki günlük Körfez turu kapsamında Suudi Arabistan'a gerçekleştirdiği ziyaret esnasında duyuruldu. Macron'un, Suudi Arabistan'ın Lübnan'da krizi sonlandırmaya yardımcı olacak ve ülkenin egemenliğini koruyacak reformların gerçekleştirilmesini desteklediğini ifade ettiği belirtildi.⁶⁵

Saudi Aramco'nun, Fransız şirketlerle beş tane anlaşma imzaladığı duyuruldu. Bunlar arasında Fransız şirket Gaussin ile hidrojenle çalışan araç üretmek üzere yapılan anlaşma dikkat çekmektedir. Aramco ve Gaussin'in modern üretim tesisi kurmayı amaçladığı ifade edildi. Söz konusu anlaşmaların ayrıca karbon yakalama teknolojisi, yapay zekâ ve yerel üretim gibi alanları kapsadığı belirtildi.⁶⁶

Suudi Arabistan, Afganistan'ın başkenti Kabil'de bulunan elçiliğinde konsolosluk hizmetlerinin yeniden başlatıldığını duyurdu. Yapılan açıklamada söz konusu kararın, "Krallığın Afgan halkına tüm konsolosluk hizmetlerini sağlama konusundaki istekliliğinden kaynaklandığı" ifade edildi.⁶⁷

Lübnan Enformasyon Bakanı George Kordahi, Körfez ülkeleriyle yaşadığı sorunun ardından istifa ettiğini açıkladı. Ülkesinin ve halkının çıkarlarının kişisel çıkarlarından üstün olduğunu belirten Kordahi'nin ardından Lübnanlı üst düzey yetkililerin Körfez ile yaşanan diplomatik krizin artık azalacağını umduğu ifade edildi.⁶⁸

⁶² <https://esta.krd/113572/>

⁶³ https://hawlati.co/page_detail?smart-id=22405

⁶⁴ <https://esta.krd/114658/>

⁶⁵ <https://www.middleeastmonitor.com/20211205-france-saudi-team-up-to-solve-lebanon-crisis/>

⁶⁶ <https://www.reuters.com/world/middle-east/saudi-aramco-signs-five-agreements-with-french-firms-including-gaussin-2021-12-04/>

⁶⁷ <https://www.aa.com.tr/en/middle-east/saudi-arabia-opens-consular-section-at-embassy-in-kabul/2435273>

⁶⁸ <https://www.middleeastmonitor.com/20211203-lebanons-information-minister-resigns-after-sparking-crisis-with-gulf/>

• Birleşik Arap Emirlikleri (BAE)

Dubai merkezli liman işletme şirketi DP World, İsrail'in Akdeniz kıyısındaki en önemli iki limanından biri olan Hayfa Limanı'nın özelleştirilmesi için yapılacak ihaleden çekildiğini açıkladı. Şirket yaptığı açıklamada, Hayfa Limanı'nın özelleştirilmesi ihalesine katılmamaya karar vermiş olsalar da önemli bir ticaret merkezi olarak İsrail'e yaptırım yapmakla hâlâ ilgilendiklerini belirtti. Şirket ayrıca İsrail'de ortaya çıkabilecek yeni yatırım fırsatlarını değerlendireceklerini de sözlerine ekledi. DP World, Hayfa Limanı'nın özelleştirilmesi için İsraili şirket Israel Shipyards Industries ile bir ortaklık anlaşması imzalamıştı. DP World'ün çekilmesi sonrasında İsraili şirket yola tek başına devam edeceğini duyurdu.⁶⁹

BAE'nin Fransa ile 80 adet Rafale savaş uçağı almak üzere anlaşmaya vardığı duyuruldu. Anlaşma, Fransa Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron'un 2 günlük Körfez turu kapsamında BAE'ye yaptığı ziyaret sırasında gerçekleşti. Anlaşma kapsamında BAE'nin 12 adet Caracal askerî nakliye helikopteri alacağı da ifade edildi. Söz konusu anlaşma, Rafale uçakları için yapılan en büyük uluslararası sipariş olarak kayıtlara geçti.⁷⁰

BAE Devlet Başkanı Diplomatik Danışmanı Enver Gargaş BAE'den bir heyetin yakın zamanda İran'a bir ziyaret gerçekleştirerek iki ülke arasındaki ilişkilerin geliştirilmesinin yollarını görüşeceğini belirtti. İran tarafının Körfez ülkeleriyle ilişkileri yeniden inşa etmenin gerekli olduğunu farkına vardığını belirten Gargaş, kendilerinin bunu olumlu karşıladıklarını söyledi. Gargaş, ziyaretin ne zaman gerçekleşeceğine dair sorulara cevaben en yakın zamanda gerçekleşmesini umduğunu ifade etti.⁷¹

Abu Dabi Veliaht Prensi Muhammed bin Zayid Al Nahyan ile ABD Dışişleri Bakanı Antony Blinken arasında bir telefon görüşmesi gerçekleştirildi. Görüşme sonrası ABD Dışişleri Bakanlığı tarafından yapılan açıklamada, ikilinin bölgesel meseleler hakkında görüş alışverişinde bulunduğu belirtilirken, iki ülke arasındaki iş birliği ve bunu geliştirmenin yollarının tartışıldığı ifade edildi.⁷²

• Katar

Katar, ABD ve Taliban heyetleri arasında gerçekleştirilen görüşmelere ev sahipliği yaptı. Başkent Doha'da yapılan görüşmelerde ABD heyetine yeni atanan Afganistan özel temsilcisi Tom West başkanlık yaptı. Taliban heyetindeyse geçici Afgan hükümetinden eğitim, sağlık, finans ve güvenlik bakanlıklarından temsilcilerin yanı sıra DA Afganistan Bankası yetkilileri de yer aldı. ABD Dışişleri Bakanlığında yapılan açıklamada, görüşmede Afganistan'da terörle mücadele, insan hakları saygı, ABD vatandaşları ve Afganistan'da ABD için çalışan

69 <https://www.reuters.com/markets/deals/dubais-dp-world-pulls-out-haifa-port-privatisation-bid-2021-12-03/>

70 <https://www.france24.com/en/live-news/20211203-uae-signs-deal-for-80-french-rafale-fighter-jets-officials>

71 <https://www.khaleejtimes.com/government/uae-to-send-delegation-to-iran-soon-dr-anwar-gargash>

72 <https://www.state.gov/secretary-blinkens-call-with-the-united-arab-emirates-crown-prince-of-abu-dhabi-sheikh-mohammed-bin-zayed/>

kişiler için güvenli geçiş süreçlerine vurgu yapıldığı ifade edildi. Bunun yanı sıra Afganistan'a gerçekleştirilen insani yardımların devamlılığı üzerine fikir alışverişinde bulunulduğu belirtildi.⁷³

ABD Kongresi'nin Cumhuriyetçi kanat temsilcileri Katar'a gerçekleştirilmesi planlanan 500 milyon dolarlık insansız hava aracı satışına itiraz etmeye hükümet yetkililerine bir açık mektup gönderdi. Cumhuriyetçi Jack Bergman ve Randy Weber Savunma Bakanı Lloyd Austin ve Dışişleri Bakanı Antony Blinken'in cevaplama için Katar'la yapılan anlaşmaya yönelik birtakım sorular ilettiler. Mektupta ayrıca Katar'ın insan hakları karnesi, dış politikası ve ulusal güvenlik değerlendirmeleri ışığında insansız hava araçlarına ihtiyacı konusunda duyulan endişeler dile getirildi.⁷⁴

Katar Dışişleri Bakanlığı tarafından İsrail Cumhurbaşkanı Herzog'un bir grup silahlı kuvvet ve yerleşimciyle birlikte işgal altındaki Batı Şeria şehri Hebron'da kutsal bir İslami bölge olan İbrahim Tapınağı'na girmesini kınayan bir açıklama yayımlandı. Açıklamada Herzog'un davranışı "Müslüman kutsalların ciddi bir ihlali" şeklinde değerlendirildi.⁷⁵

• Yemen

Suudi Arabistan'ın, BM'nin Yemen'de tüm taraflarca işlenen insan hakları ihlallerine ilişkin yürüttüğü soruşturmanın kapatılması için lobcilik faaliyetlerinde bulunduğu ifade edildi. Konuya aşina kaynakların ifadesine göre, Suudi Arabistan söz konusu lobcilik faaliyetleri kapsamında "teşvik" ve "tehditlerde" bulundu. Ekim ayında BM'de yapılan oylama sonucunda soruşturma komisyonunun görev süresinin uzatılmaması kararı alınmıştı.⁷⁶

60'tan fazla insan hakları örgütü BM'ye bir çağrıda bulunarak ekim ayında sonlandırılmış olan insan hakları ihlalleri soruşturma komisyonunun yeniden oluşturulmasını istedi. Yapılan çağrıda yeni kurulacak bağımsız organın, "Yemen'de işlenen uluslararası hukuk ihlallerini ve suistimallerini araştırması ve kamuoyuna rapor etmesi" istendi. Ayrıca bulunacak delillerin ve ortaya çıkacak raporların gelecekte olası cezai kovuşturmalar için saklanması gerektiği ifade edildi. Söz konusu çağrı, Suudi Arabistan'ın ekim ayındaki oylama sonucunu komisyonun görev süresinin uzatılmaması yönünde etkilemek için lobi faaliyetleri yürüttüğü iddialarının ortaya çıkmasından sonra yapıldı.⁷⁷

• Kuveyt

Kuveyt Dışişleri Bakanı Dr. Ahmed Nasır Al-Muhammed Al-Sabah, Körfez İşbirliği Konseyi Genel Sekreteri Nayef Al-Hajraf ile bir görüşme gerçekleştirdi. Körfez ülkelerinin ortak

73 <https://www.state.gov/u-s-delegation-meeting-with-taliban-representatives/>

74 <https://www.dohanews.co/republican-senators-attempt-to-block-500mn-sale-of-us-drones-to-qatar/>

75 https://twitter.com/MofaQatar_EN/status/1465375273860407308?s=20

76 <https://www.theguardian.com/world/2021/dec/01/saudi-arabia-yemen-un-human-rights-investigation-incentives-and-therats>

77 <https://www.middleeasteye.net/news/yemen-war-crimes-un-urged-new-probe-after-saudi-blocked-investigation>

hareketleri için iş birliği geliştirme ve dayanışma sağlama yöntemleri üzerine görüşüldüğü belirtildi. Körfez ülkelerinin ekonomisinin gelişimi üzerine de konuşulduğu ifade edildi.⁷⁸

• Umman

Suudi Arabistan Veliaht Prensi Muhammed bin Selman'ın 6 Aralık 2021'de Umman'a ziyarette bulunacağı ifade edildi. Ziyaretin iki ülke arasındaki derin köklü bağları güçlendireceği belirtildi.⁷⁹

• Bahreyn

Bahreyn'de bir Katolik kilisesinin açılacağı duyuruldu. Kilise Bahreyn Kralı Hamed bin İsa Al Halife tarafından küçük bir cemaatin de katılımıyla gerçekleştirilecek bir törenle 9 Aralık tarihinde açılacak. 10 Aralık tarihinde de büyük bir açılış yapılacağı belirtildi. Bahreyn'in merkezinde küçük bir kasaba olan Awali'de inşa edilen Arabistan Kraliçesi Mary Katedrali (the Cathedral of Mary Queen of Arabia) 2300 kişiye hizmet verebilecek kapasitede olacak ve Bahreyn, Kuveyt, Katar ve Suudi Arabistan'ı kapsayan Arabistan'ın kuzey kesiminde yer alan Apostolik cemaat için bir referans noktası olacak. Kilisenin yapıldığı arazi Kral Hamed bin İsa tarafından bağışlandı.⁸⁰

■ KUZAY AFRİKA GÜNDEMİ

• Mısır

Mısır, K-2 Black Panther muharabe tankının ortak üretimi için Güney Kore ile görüşmelerde bulunduğunu duyurmuştur. İki ülke Kahire'de düzenlenen EDEX 2021 Savunma Fuarı'nda bir araya gelmişlerdir.⁸¹ Mısır ayrıca fuarda kendi yapımı iki adet yeni dronu sergilemiştir. İsimleri Nut ve EJune-30 SW gece ve gündüz görevleri için 50 kilograma kadar yük taşıyabilecek şekilde tasarlanmıştır.⁸²

Birleşmiş Milletler insan hakları uzmanları hükûmetin terörle mücadele önlemlerini gerekçe göstererek tutuklu yargıladığı Mısırlı muhalif eylemcilerin serbest bırakılması çağrısında bulunmuştur. Uzmanlar, Mısır'ın aktivistlere, avukatlara, gazetecilere ve insan hakları savunucularına karşı terörle mücadele önlemlerini kötüye kullanmaması gerektiğini belirtmiştir. Bu yüzden keyfi olarak gözaltına alınanların serbest bırakılması çağrısında bulunmuştur.⁸³

78 <https://www.kuna.net.kw/ArticleDetails.aspx?id=3012467&Language=en>

79 <https://timesofoman.com/article/110131-oman-saudi-arabia-ties-historic-saudi-envoy>

80 <https://www.vaticannews.va/en/church/news/2021-11/bahrein-inaugurates-cathedral-of-mary-queen-of-arabia.html>

81 <https://www.middleeastmonitor.com/20211201-egypt-in-negotiations-with-south-korea-to-produce-battle-tank/>

82 <https://www.al-monitor.com/originals/2021/12/egypt-reveals-new-drones-cairo-defense-expo>

83 <https://www.middleeastmonitor.com/20211202-un-calls-on-egypt-to-immediately-release-opposition-activists/>

• Libya

Millî Savunma Bakanlığından yapılan açıklamada 5+5 OAK'nin talebi üzerine, Libya'daki Birleşmiş Milletler Destek Misyonu (UNSMIL) aracılığıyla Ankara'da bugün heyetler arası bir görüşme gerçekleştirildiği belirtilmiştir. Görüşmede, 5+5 OAK tarafından 8 Ekim 2021'de Cenevre'de açıklanan "Eylem Planı" hakkında bilgi verildiği, ayrıca Libya'nın barış, istikrar ve güvenliği için atılabilecek adımların ele alındığı vurgulanmıştır.⁸⁴

BM Libya Ofisinden yapılan yazılı açıklamaya göre Kubis, Yüksek Seçim Komisyonu Başkanı Imad es-Sayih ile bir araya gelmiştir. Görüşmede, seçim sürecine yönelik zorluklar, yargı makamları ve başkanlık seçimlerine aday isimlere yönelik muhtemel tehditler ele alınmıştır. Libyalıları demokratik hakları olan seçimlerden yoksun bırakacak her türlü girişimin önüne geçilmesi gerektiğini belirten Kubis, "Ayrıca Libya'da siyasi sürece ve seçimlere engel çıkarılanlar hakkında da ülkenin yasaları ve BM Güvenlik Konseyinin ilgili kararları doğrultusunda işlem başlatılmalıdır" demiştir.⁸⁵

Libya merkezli Panaroma televizyonu, Sebhe kenti Temyiz Mahkemesinin Seyfülislam Kaddafi'nin itirazını kabul ettiğini ve Seyfülislam'ın başkanlık seçimleri için aday olmasının önünün açıldığı bildirilmiştir. Kaddafi, 14 Kasım'da Sebhe kentindeki Yüksek Seçim Komisyonu şubesine giderek başkanlık seçimlerine resmen adaylık başvurusunda bulunmuştu. Libya yargısının, 24 Kasım'da Seyfülislam Kaddafi hakkında nihai yargı kararı olduğu için başkanlık seçimlerine yönelik adaylık başvurusunu reddettiği duyurulmuştu.⁸⁶

Libya Ulusal Birlik Hükûmeti (UBH) Başbakanı Abdulhamid Dibeybe'nin ülkede 24 Aralık'ta yapılması planlanan başkanlık seçimleriyle ilgili adaylık başvurusuna yapılan itiraz reddedilmiştir. Libya merkezli "February" televizyon kanalının haberine göre, Trablus Temyiz Mahkemesi İtiraz Komisyonu, Dibeybe'nin adaylığı hakkında Libya Ulusal Mutabakat Hükûmeti (UMH) eski Dışişleri Bakanı Fethi Başağa tarafından yapılan itirazı sonuca bağlanmıştır. Mahkeme heyeti tarafından yapılan değerlendirme sonucunda söz konusu itirazın reddedilmesine karar karar verilerek Dibeybe'nin aday olmasının önünde herhangi bir engel bulunmadığı duyurulmuştur.⁸⁷

• Tunus

Tunus Cumhurbaşkanlığından yapılan yazılı açıklamaya göre **Cumhurbaşkanı Said**, Kartaca Sarayı'nda gerçekleştirdiği kabine toplantısı sırasında gündeme ilişkin açıklamalarda bulunmuştur. Said konuşmasında, "İlan edildiği gibi 14 Ocak 2011 devrim günü değil, asıl devrim 17 Aralık 2010'da gerçekleşti" ifadelerini kullanmıştır. Devrimin 17 Aralık 2010'da Sidi Buzid'den başladığını vurgulayan Said, "Muhammed Buazizi'nin kendisini yaktığı tarih olan 17

84 <https://www.aa.com.tr/tr/gundem/libyadaki-5-5-ortak-askeri-komitenin-talebi-uzerine-ankarada-gorusme-yapildi/2438112>

85 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/bm-libya-ozel-temsilcisinden-ulkenin-guvenligini-tehdit-edenlere-yaptirim-uyarisi/2437085>

86 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/seyfulislam-kaddafi-nin-baskanlik-adayliginin-onu-acildi/2437076>

87 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/libya-basbakani-dibeybe-nin-adayliginin-onundeki-engel-kalkti/2435796>

Aralık'ta başlayan devrim, Cumhurbaşkanı Zeynel Abidin Bin Ali'nin kaçtığı 14 Ocak 2011'e kadar sürdü. Devrim Sidi Buzid'de patladı fakat maalesef daha sonraki süreçte halkın iradesinin dışına çıkarak kontrol altına alındı" demiştir.⁸⁸

UGTT Başkanı Nouredine Taboubi yaptığı açıklamada erken seçim çağrısında bulunmuştur. Taboubi, Cumhurbaşkanı Kays Said'in siyasi reformlar için ilgisizliği yüzünden ülkedeki demokratik kazanımlar açısından endişeli olduğunu ifade etmiştir. Taboubi, ülkeyi kurtarmak ve reformları uygulamak için 25 Temmuz kararlarını ilk başta desteklediklerini fakat daha sonra Tunus'un demokratik kazanımları için endişelenmeye başladıklarını belirtmiştir. Kays Said'in siyasi anlamda destekçileri oldukça azalmış görünmektedir. UGTT, UTICA ve Barolar Birliği 2015 yılında Nobel Barış Ödülü'nü alan Tunus Ulusal Diyalog Dörtlüsü'nün önemli üyesi olduğunu oluşturmuştur.⁸⁹

Tunus Parlamentosunda 22 milletvekili ile temsil edilen Demokratik Akım Partisi, Tekatül Partisi ve Cumhuriyetçi Parti tarafından yapılan ortak açıklamada, Cumhurbaşkanı Said'in 1 Aralık Çarşamba günü silahlı kuvvetlere bağlı askerlerle bir araya gelmesi değerlendirilmiştir. Açıklamada, Cumhurbaşkanı Said'in ulusal orduyu siyasi çatışmalara dâhil etmesinin kabul edilemez olduğuna vurgu yapılarak, "Ordu Yüksek Konsey Toplantısı'nda Cumhurbaşkanı Said tarafından siyasi anlaşmazlıkları ve cumhuriyete olan inancı sorgulayan konuşmanın içeriğini kınıyoruz" ifadeleri kullanılmıştır. Cumhurbaşkanı Said'in muhaliflerine karşı tutumunun eleştirildiği açıklamada, "Demokratik ve anayasal sisteme dönmek için derhâl istisnai dönemin sonlandırılması gerektiği" vurgulanmıştır.⁹⁰

• Cezayir

Filistin lideri Mahmud Abbas, Cezayir Cumhurbaşkanı Abdülmecid Tebbun'un daveti üzerine üç günlük bir gezi için Cezayir'e gitmiştir. İki lider Filistin meselesi de dâhil olmak üzere bölgesel ve uluslararası meseleleri müzakerede bulunmuşlardır.⁹¹

Cezayir Dışişleri Bakanı Ramtan Lamamra, ülkesinin 8. Afrika'da Barış ve Güvenlik Üst Düzey Toplantısı'na ev sahipliği yapması üzerine Twitter hesabından açıklamada bulunmuştur. Lamamra, yapılacak toplantının Afrika'nın sesini birleştireceğini ve güçlendireceğini ifade ederek toplantının ayrıca Afrika lehine yapılan ortak çalışmaları ve gayretleri artıracığını belirtmiştir. Lamamra, Afrika kıtasının uluslararası karar organları düzeyinde maruz kaldığı ötekileştirmeye de son verilmesi gerektiğini vurgulamıştır.⁹² Ayrıca açıklama yapan Lamamra, Fas ve İsrail arasında imzalanan savunma anlaşması için "kirli bir askerî anlaşma" yorumu yapmıştır. Lamamra, "Fas'ın bu kirli ittifak için attığı her adımın onu Cezayir ve halkından uzaklaştırdığını" söylemiştir.⁹³

88 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/tunus-cumhurbaskani-said-yasemin-devriminin-yil-donumu-tarihini-degistirdi/2437191>

89 <https://www.aljazeera.com/news/2021/12/5/tunisia-ugtt-calls-for-early-election-in-absence-of-roadmap>

90 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/tunus-ta-3-siyasi-parti-cumhurbaskani-said-i-orduyu-siyasete-alet-etmekle-sucladi/2436901>

91 <https://news.cgtn.com/news/2021-12-06/Palestine-s-Abbas-visits-Algeria-to-discuss-regional-intl-issues-15LkFhDJlHq/index.html>

92 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/cezayir-afrika-kitasi-uluslararası-toplum-nezinde-daha-fazla-soz-sahibi-olmalı/2437008>

93 <https://www.middleeastmonitor.com/20211204-algeria-fm-morocco-israel-defence-deal-a-dirty-military-alliance/>

• Fas

Africa Intellegence sitesinin haberine göre Fas Kraliyet Silahlı Kuvvetlerinin, 6 adet yeni Bayraktar TB-2 sipariş edeceği belirtilmiştir. Fas daha önce 70 milyon dolar değerinde 13 adet TB-2 ve yer istasyonlarını sipariş etmişti. Bu yeni 6 TB-2 dronunun da ilk partiye ekleneceği dile getirilmektedir.⁹⁴

Fas'ın, İsrail'deki irtibat bürosu şefi Abderrahim Bayoudh, İsrail Savunma Bakanı Benny Gantz tarafından ağırlandı. İkili Gantz'ın Fas ziyaretini ve burada iki ülke arasında imzalanılan savunma alanında ortaklığı geliştirmeyi planlayan anlaşma hakkında görüşmüşlerdir. Fas ve İsrail medyasına göre görüşmenin ana konusuysa Fas'ta gerçekleşmesi planlanan drone projesidir.⁹⁵

Polisario Cephesi Lideri İbrahim Gali, Birleşmiş Milletler öncülüğündeki Batı Sahra siyasal sürecine katılma konusunda gönülsüz olduğunu belirtmiştir. Gali, Polisario'nun, Sahra insanlarının self-determinasyonunu garanti etmeyen hiçbir barış sürecinden yana olmadıklarını söylemiştir. Gali, ayrıca eğer bu şart sağlanırsa Polisario'nun görüşmelere devam etmek için hazır olduğunu da eklemiştir.⁹⁶

ENERJİ GÜNDEMİ

• Dünya Geneli

Rus Gazprom yaptığı açıklamada, 2022 yılında Avrupa'daki doğal gaz fiyatlarının 2021 yılından yüksek olacağını açıkladı. Ayrıca 2021'in son çeyreğinde Avrupa'da doğal gaz fiyatlarının ortalama 1000 metreküp başına 550 USD olmasının tahmin edildiği ve Gazprom'un son altı yılın en düşük seviyesi olan 75,3 milyar metreküplük (bcm) doğal gaz sevk ettiğini de belirtti.⁹⁷

Avrupa'daki enerji krizine rağmen Rus Gazprom'un 2021'in üçüncü çeyreğinde şirketin 2020'in üçüncü çeyreğindeki net zarara kıyasla kârını %70 artarak yaklaşık 7,8 milyar USD kâr elde ettiği açıklandı.^{98 99}

Rusya yaptığı açıklamada, 2024 yılında Ukrayna ile Rusya arasındaki transit doğal gaz anlaşmasının sona ermesinden sonra Ukrayna'yla yeni doğal gaz transit anlaşması konulu görüşmelerin Avrupa'daki Rus gazına olan talebe ve alıcıların mevcudiyetine bağlı olduğunu bildirdi.¹⁰⁰

⁹⁴ <https://www.morocoworldnews.com/2021/12/345824/morocco-to-acquire-6-more-turkish-bayraktar-tb2-military-drones>

⁹⁵ <https://www.morocoworldnews.com/2021/12/345831/israels-minister-of-defense-meets-moroccan-liaison-office-director-in-tel-aviv>

⁹⁶ <https://www.morocoworldnews.com/2021/12/345849/western-sahara-polisario-joins-algeria-in-rejecting-un-led-roundtable-process>

⁹⁷ <https://www.reuters.com/business/energy/russias-gazprom-expects-2022-gas-prices-europe-no-lower-than-2021-2021-11-29/>

⁹⁸ <https://www.theguardian.com/business/2021/nov/29/russia-gazprom-reports-record-earnings-amid-global-gas-crisis-energy>

⁹⁹ <https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/gazpromdan-ucuncu-ceyrekte-rekor-kar-2433456>

¹⁰⁰ <https://www.reuters.com/business/energy/kremlin-new-gas-transit-deal-talks-with-ukraine-hinge-gas-demand-europe-2021-11-30/>

Yunanistan yaptığı açıklamada, 2022 yılından itibaren Rusya'dan doğal gaz satın almak için Yunanistan doğal gaz tedarik şirketi DEPA ve Gazprom arasında görüşme gerçekleştirmek istediklerini bildirdi.¹⁰¹

Güney Kıbrıs Rum Yönetimi (GKRY) yaptığı açıklamada, ExxonMobil ve Qatar Petroleum'dan oluşan bir konsorsiyuma açık deniz bloğu için doğal gaz arama hakları lisansı verdiğini bildirdi.¹⁰²

• Türkiye

Türkiye merkezli Kalyon Enerji yaptığı açıklamada, Kalyon Karapınar güneş enerjisi santrali için İngiltere'nin ihracat kredi kuruluşu UK Export Finance (UKEF) ve bankalarla 812 milyon USD'lik bir finansman anlaşması imzaladığını bildirdi.¹⁰³ Şirket ayrıca Birleşik Arap Emirlikleri ile enerji alanında iş birliği gerçekleştirmek için anlaşma yaptığını ve anlaşmanın enerji altyapısı faaliyetlerini içerdiğini açıkladı.¹⁰⁴

Türkiye yaptığı açıklamada, GKRY'nin Doğu Akdeniz'de Türkiye'nin Münhasır Ekonomik Bölgesi (MEB) içerisinde yer alan doğal gaz bloklarını geliştirmek için ExxonMobil ve QatarEnergies ile gerçekleştirdiği anlaşmalarının infial yaratabileceğini açıkladı.¹⁰⁵ Türkiye ayrıca kendi yetki alanları içerisinde kalan alanlarda izinsiz sondaj faaliyetlerine izin vermeyeceğini de açıkladı.^{106 107}

• Ortadoğu

Europe-Asia Pipeline Company (EAPC) yaptığı açıklamada, BAE'den Avrupa'ya İsrail üzerinden petrol akışı anlaşmasına karşı gerçekleştirilen eleştirilerin doğru olmadığını ve Eilat Limanı'na petrol taşıyan petrol tankerlerinin sayısının artırılmasının petrol sızıntısı ve deniz kirliliği riskini azaltacağını bildirdi.¹⁰⁸

İtalya merkezli Snam şirketi yaptığı açıklamada, İsrail ve Mısır arasındaki Arish-Ashkelon doğal gaz boru hattının sahibi olan Doğu Akdeniz Gaz Şirketinin (EMG) yaklaşık 50 milyon USD'lik bir hisse satın aldığını bildirdi.¹⁰⁹

BAE merkezli DP World şirketi yaptığı açıklamada, Hayfa Limanı'nın özelleştirilmesi için İsrail merkezli Israel Shipyards Industries ile ortaklıklarını sonlandırdıklarını bildirdi. Alınan

101 <https://www.capital.gr/oikonomia/3598227/fthinotero-aerio-apo-ti-rosia-anazita-i-ellada>

102 <https://www.ekathimerini.com/news/1172955/cyprus-awards-block-5-gas-right-to-exxonmobil-qatar-petroleum/>

103 <https://www.reuters.com/business/energy/turkeys-kalyon-signs-812-mln-deal-solar-energy-plant-2021-11-30/>

104 <https://www.bloomberght.com/kalyoncu-bae-ile-enerji-ve-altyapi-ibirligini-de-gorusuyoruz-2293259>

105 <https://arabic.rt.com/world/1300433-المتوسط-في-البحر-المتوسط-وتركيا-تنتقد-قبرص-بسبب-منح-رخصة-تنقيب-لاكسون-وقطر-الليتل-ول-في-البحر-المتوسط>

106 <https://www.erehnews.com/news/arab-world/gcc/2356586>

107 <https://www.worldoil.com/news/2021/12/2/turkey-threatens-to-block-exxon-mobil-venture-drilling-offshore-cyprus>

108 <https://www.haaretz.com/israel-news/premium-israeli-pipeline-company-director-defends-signing-of-uae-oil-deal-at-hearing-1.10426184>

109 https://www.snam.it/en/Media/Press-releases/2021/Snam_Peace_Gas_Pipeline.html#

bu kararın BAE ve İsrail arasındaki normalleşmenin başlamasından bu yana en büyük ekonomik girişimin sonlandırılması olduğu da bildirildi.¹¹⁰

Abu Dabi Ulusal Petrol Şirketi (ADNOC) yaptığı açıklamada, BAE'nin petrol ve doğal gaz rezervlerinde artış gerçekleştiği için 2022-2026 yılları arasında 127 milyar USD sermaye harcaması planladığını bildirdi.¹¹¹

Pakistan Rekabet Komisyonu yaptığı açıklamada, QatarEnergies'in Pakistan da bulunan sıvılaştırılmış doğal gaz (LNG) terminalinin %49'luk hissesi almasına onay verdiğini bildirdi.¹¹²

QatarEnergies yaptığı açıklamada, Lüksemburg merkezli Tenaris şirketi ile Kuzey Sahası genişletme projesindeki boru hattı ve altyapı gibi çeşitli teknik işlemlerin yapılması için sözleşme imzaladığını bildirdi.¹¹³

Katar Yatırım Otoritesinin (QIA), İngiltere kamu hizmetleri şirketi olan National Grid'in varlıklarını satın almak ile ilgilendiği iddia edildi. QIA'nın National Grid şirketinin doğal gaz boru hattı başta olmak üzere çeşitli varlıklarına yaklaşık olarak 7 milyar USD ödeyebileceği de açıklandı. İngiltere ve Katar arasında gerçekleşen LNG satın alım sözleşmelerinin bu durumu desteklediği de bildirildi.¹¹⁴

Lübnan enerji bakanı yaptığı açıklamada, Lübnan'ın enerji krizini çözmek için ihtiyaç duyduğu doğal gaz ve LNG ihtiyacını karşılamak için Ürdün'ün Akabe Limanı'na Katar LNG sevkiyatı sağlanarak boru hatları aracılığıyla sevk edilmesi gerektiğini bildirdi. Katar ile Lübnan arasında bu konuda anlaşmaya varıldığı ancak Ürdün'ün henüz bir açıklama yapmadığı da belirtildi.¹¹⁵

Saudi Aramco yaptığı açıklamada, Jafurah gaz sahasının 2030 yılına kadar günde yaklaşık 2 bcm doğal gaz üretmesinin planlandığını açıkladı. Jafurah gaz sahası projesinin 1,6 milyar USD mül olacağı da belirtildi.¹¹⁶ Ayrıca Samsung Engineering şirketi, Saudi Aramco ile Jafurah gaz sahası projesinin geliştirilmesi için 1,2 milyar USD'lik anlaşma imzaladığını açıkladı.¹¹⁷

Bahreyn yaptığı açıklamada, Sitra rafinerisinin geliştirilmesi ve modernize edilmesi çalışmalarının 2024 yılından itibaren başlayacağını ve proje sonrası rafinaj kapasitesinin günlük 380.000 varile çıkmasının planlandığını bildirdi.¹¹⁸

110 <https://www.aljazeera.com/news/2021/12/3/dubais-dp-world-pulls-out-of-haifa-port-privatisation-bid>

111 <https://www.reuters.com/business/energy/adnocs-national-reserves-rise-4-bln-stock-tank-barrels-2021-12-01/>

112 <https://tankterminals.com/news/qatar-gets-clearance-to-buy-stake-in-lng-terminal-in-pakistan/>

113 <https://www.upstreamonline.com/lng/european-player-wins-sizeable-pipeline-supply-contract-from-qatarenergy/2-1-1109571>

114 <https://www.dohaneews.co/qatar-eyes-new-assets-in-british-gas-sector-reports/>

115 <https://www.masrallyoum.net/Egypt-Today/8521398/اتفاق-لبناني-قطري-على-اهمية-تغوية-الغاز-المسال-من-قطر-لتغذية-مسؤسسة-كهرباء-لبنان>

116 <https://www.reuters.com/world/middle-east/saudi-aramco-expects-about-2-bcfday-gas-jafurah-field-ceo-says-2021-11-29/>

117 https://www.zawya.com/mena/en/business/story/Samsung_lands_12bln_Saudi_Aramco_gas_project_contract-SNG_266186047/

118 <https://www.spglobal.com/platts/en/market-insights/latest-news/oil/113021-interview-bahrain-to-upgrade-sitra-refinery-by-2024-target-new-crude-feedstock>

Royal Dutch Shell şirketi 10 yıldır Libya'da süren iç karışıklıklar sonrası yeni petrol ve doğal gaz sahalarının geliştirilmesi, altyapı yatırımları ve güneş enerjisi projeleriyle yeniden Libya'da iş yapmayı planladığını açıkladı. Libya Ulusal Petrol Şirketi (NOC), Shell'in Sirte ve Ghadames havzalarının yanı sıra açık deniz Cyrenaica havzasındaki çeşitli bloklarda yeni petrol ve doğal gaz sahalarının da araştırma ve geliştirme planları gerçekleştirdiğini de açıkladı.¹¹⁹

NOC yaptığı açıklamada, toplam petrol gelirlerinin Eylül 2021'de 1,6 milyar USD olduğunu ve Ekim 2021'de artış göstererek yaklaşık 1,9 milyar USD'ye ulaştığı bildirildi.¹²¹

Irak Petrol Bakanlığı yaptığı açıklamada, Irak Kürt Bölgesel Yönetimi (IKBY) ham petrol ihracatları hariç Irak'ın ham petrol ihracatının %5 arttığını bildirdi. Kasım 2021 itibarıyla ihracatın günde 3,3 milyon varil olduğu da açıklandı.¹²²

Amerika Birleşik Devletleri (ABD) merkezli Halliburton Energy şirketi yaptığı açıklamada, ExxonMobil'in West Qurna 1'de satmayı planladığı hisseler için Basra Petrol Şirketi (BOC) ile görüşme gerçekleştirdiklerini iddialarının gerçek olmadığını bildirdi.¹²³

119 <https://www.reuters.com/markets/commodities/exclusive-shell-eyes-return-libya-with-oil-gas-solar-investments-2021-11-30/>

120 <https://energy.economictimes.indiatimes.com/news/renewable/shell-eyes-return-to-libya-with-oil-gas-solar-power-investments/88019825>

121 <https://www.reuters.com/business/energy/libyas-national-oil-corp-net-revenues-19-bln-october-statement-2021-12-01/>

122 <https://www.spglobal.com/platts/en/market-insights/latest-news/oil/120121-iraq-data-federal-oil-exports-rise-5-in-nov-amid-higher-opeq-quota>

123 <https://www.reuters.com/business/energy/halliburton-proposed-purchase-exxonmobil-stake-iraqs-west-qurna-1-oilfield-2021-12-01/>

RUS BASININDA ORTADOĞU GÜNDEMİ (29 KASIM-5 ARALIK 2021)

• Üç Aylık Taliban Yönetimi

Rusya'nın önde gelen araştırma, yayın ve eğitim faaliyetleri yapan bağımsız düşünce kuruluşu Rusya Uluslararası İlişkiler Konseyi (RUIK) sayfasında yayımlanan "[Üç Aylık Taliban Yönetimi](#)" başlıklı değerlendirme yazısında Taliban yönetiminin ilk üç ayının sonuçları ve Afganistan'a yönelik beklentiler alt başlıklarıyla ayrıntılı şekilde incelenmiştir. Makalenin yazarı RUIK uzmanı Kiril Semenov'a göre, "Taliban, tam teşekküllü devletin tüm özelliklerini yavaş yavaş elde ederek kendi sistemlerinin çökmesini önlemeyi başardı. Böylece parçalanmış ve çok merkezli isyancı örgütlenmenin daha hiyerarşik ve merkezî bir devlet makinesine dönüşmesi devam ediyor." Tüm bunların yanı sıra uzman, uzun vadede Taliban rejiminin istikrarını etkileyebilecek ve ülkedeki durumu ağırlaştırabilecek bir dizi tehdidin olduğuna da dikkat çekmiştir: "Bu aşamada, durumu istikrarsızlaştıran ana faktör, IŞİD'in Horasan vilayeti kolunun Afganistan'da terörist faaliyetlerini sürdürmesidir. Öyle ki Taliban, IŞİD ve Horasan vilayeti örgütünün hücrelerini tamamen bastırmayı ve güvenlik durumunun kontrolünü ele geçirmeyi başaramadı." Uzmana göre, Afganistan'ın istikrarı için tehdit oluşturan ikinci önemli husus ekonomidir: "Taliban, fiilen felç olmuş bir ekonomiyle uğraşmak zorundadır. Önceki Afgan rejimi, büyük ölçüde, Uluslararası Koalisyondaki müttefiklerinin dış desteği ve yardımı sayesinde vardı. Aslında, diğer devletlerden ve uluslararası yapılardan mali enjeksiyonlar ve yatırımlar ülkeye akmaya başlamadıkça, geçimlik ekonomiye geçiş şu ana kadar tek alternatif olmaya devam ediyor. Ayrıca, Taliban rejiminin dayanıklılığı, ülkenin bu kışı nasıl atlatacağına ve açlıktan nasıl kurtulacağına bağlı olacak." Kiril Semenov, Taliban rejimi için kriz oluşturan başka bir unsurun afyon ve diğer uyuşturucuların üretimi ve satışı olduğunu ve bu konunun bir ikilem olarak kalmaya devam ettiğini söyleyerek şunları eklemiştir: "Büyük olasılıkla, Taliban bu 'fırsat penceresini' tamamen kapatmayacak. Nitekim hükümet, ekonomik krizin üstesinden gelmek için dışarıdan yardım alamazsa, nüfusu son gelir kaynağından mahrum bırakmaları pek olası değildir."

• Suriye Arap Dünyasına Dönüyor

Rusya'nın önde gelen bilimsel ve politik yayını olan "Mezhdunarodnaya zhizn" dergisinde "[Suriye Arap Dünyasına Dönüyor](#)" başlıklı değerlendirme yazısı paylaşıldı. Makalenin yazarı tarihçi ve uluslararası yorumcu Andrey İsayev Suriye'nin Arap Ligi'ne dönüşü sürecini, bu konuda ABD ve Rusya'nın tutumunu incelemiş ve öngörülerde bulunmuştur. Uzmana göre, ABD'nin Yakın ve Ortadoğu'daki askerî-politik varlığının zayıflaması, bölgedeki gerilimleri nesnel olarak azaltmayı amaçlayan iki paralel süreç başlattı. Birincisi, İsrail ile bir dizi Arap devleti arasındaki "İbrahim Anlaşmaları"nın uygulanması,

uluslararası ilişkilerin biçimini şimdiden dönüştürüyor. Hiç de az yankı uyandırmayacak başka bir süreç ise bir yanda Suriye ile diğer yanda Arap devletleri arasındaki bağların restorasyonu.” Analist, bölgedeki durumu şu şekilde özetledi: “Esad’ı devirme” girişimleri, yerini “uluslararası meşrulaştırma” eğilimine bıraktı. BAE, Bahreyn ve Umman, Şam’daki büyükelçiliklerini yeniden inşa ettiler; Suriye lideri BAE Dışişleri Bakanı ile bir araya geliyor ve Ürdün Kralı ile telefon görüşmeleri yapıyor. Aynı zamanda ABD, Suriye-Arap ilişkilerinin normalleşmesine karşı çıkmanın yanı sıra zaman zaman bölgesel müşterilerine “yanlış” rejimle iş birliği yaptıkları için kaçınılmaz yaptırımları hatırlatıyorlar.” Andrey İsayev, Moskova’nın Suriye tutumuna da değinilmiştir: “Suriye devletinin garantörü olan ve olmaya devam eden Rusya, ülkenin Arap Birliğine geri dönmesini savunuyor ve Araplar arası ilişkilerin normalleşmesini savaşın parçaladığı ülkeye nesnel olarak barış getirdiği için süreci memnuniyetle karşılıyor.” Yazıda, Rusya’nın Suriye Büyükelçisi Aleksander Efimov’dan alıntı verilmiştir: “Moskova, Şam’ın Arap dünyasına ‘açılmasının’ önündeki en büyük engelin bu sürece dâhil olan devletler üzerindeki ‘bilinen tarafların baskısı’ olduğuna inanıyor.”

• Türkiye, NATO’dan Rusya’ya Yönelik Yaptırımları Kaldırmasını İstedi

Türkiye Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu, Riga’da yapılan NATO Dışişleri Bakanları Toplantısı’nın ikinci gün oturumlarına girişinde gazetecilerin sorularını yanıtlarken Rusya’ya olası yaptırımlarla ilgili “Türkiye olarak yaptırımların sorunları çözeceğine inanmıyoruz” ifadesi Rusya basınına yansıtılarak değerlendirildi. “Vesti.kafkaza.Ru” sitesinde yayımlanan [“Türkiye, NATO’dan Rusya’ya Yönelik Yaptırımları Kaldırmasını İstedi”](#) başlıklı uzman görüşlerine dayanan yazıda Yeni Türkiye Araştırmaları Merkezi Yuri Mavaşev, Çavuşoğlu’nun görüşlerini şu şekilde yorumladı: “Türk makamları, bugün dünya sahnesinde aslında Rusya ile aynı gemide olduklarını anlıyor. Ankara, bir yandan Kırım’ın Rusya’ya bağlanmasını tanımadığını, daha doğrusu olup biteni kabul etmediğini ısrarla savunurken, öte yandan Ortadoğu, Kafkaslar ve benzeri alanlardaki dış politikasının Rusya’ninkine benzediğinin farkındadır.” Uzmana göre, Türkiye, kendisine sürekli olarak yeni yaptırımlar getirilebileceğini anlıyor ve süreç zaten fiilen başlatıldı: “Biden, Ankara’nın F-35 programından çıkarılmasını resmîleştirdi ve bu husus Türkiye için çok ciddi bir sorundur. Bu bağlamda Türkiye’nin, Rusya üzerindeki yaptırım baskısını desteklemesi, yaptırım tehdidi altında dış politikasını değiştirmeye hazır olduğu anlamına gelecektir. Bu nedente Türkiye makamları kendilerine saygı gösterilmesini talebinde buldukları için Rusya için de aynısını yapıyorlar.” Analiste, Türkiye’nin Rusya-Çin eksenini ile iş birliği konusunda öngörülerde de bulunmuştur: “Türkiye Rusya’yı desteklemekle her şeyden önce konumunu savunuyor ve bu, gerçek bir politikadır. Öyle ki Batı yaptırımları her iki ülkeyi de eşit şekilde vuran bir araçtır. Türkiye stratejik olarak çıkarlarının ne olduğunu çok iyi anlıyor ve Batı’dan bağımsızlığının ona sadece Rusya ve Çin ile iş birliği vereceğini fark etti: “Bu çok yetkin bir çizgidir ve büyük olasılıkla Ankara hedefine ulaşacaktır.”

• Hafter'in Seçim Kampanyasına Kırmızı Kart Gösterildi

Halife Hafter'in, Libya'da 24 Aralık'ta yapılacak cumhurbaşkanlığı seçimlerindeki adaylığının askıya alınması Rusya basınında geniş yer buldu. "Nezavismaya" gazetesinin 1 Aralık sayısında yayımlanan "[Hafter'in Seçim Kampanyasına Kırmızı Kart Gösterildi](#)" başlıklı uzman görüşlerine dayanan yazıda söz konusu haber "Libya cumhurbaşkanlığı yarışı deneyimli politikacılar için çok zor olabilir" ifadeleriyle değerlendirildi. Yazıda görüşlerine başvurulmuş Ekonomi Yüksek Okulu Siyaset Bilimi Bölümünden Kıdemli Öğretim Üyesi Grigori Lukyanov'a göre, adayları dışlama eğilimi yaygınlaştı: "Libya toplumunda, askıya alınan adayların destekçilerinin öfkesine rağmen yargıçların bu pozisyonu destekleniyor. Seçimler, siyasi sürecin yeniden başlatılması konusunda ciddi beklentilerle ilişkilendiriliyor. Bu, aralarındaki anlaşmazlıkların üstesinden gelme ve Libya'daki yapıcı sürece girme konusunda yetersizliklerini defalarca kanıtlamış olan eski politikacıların kamu görevinin bir devamı değil, potansiyel olarak yeni yüzlerin arena'ya girdiği anlamına gelir." Uzmana göre, Hafter, Dibebe ve Kaddafi tartışmalı figürler olarak görünürken, kalan diğer adaylar arasında birçok ünlü isimler yer almaktadır ve hepsi siyasi durumu etkileme araçlarını elinde tutuyor. Grigori Lukyanov, Libya'da bazı beklentilerin cumhurbaşkanlığı seçimleriyle birlikte yapılması planlanan parlamento seçimleriyle bağlantılı olduğuna dikkat çekti: Bugün cumhurbaşkanlığının işlevselliğe sahip olmadığı göz önünde bulundurulduğunda, bazı politikacılar için parlamento yarışı cumhurbaşkanlığı yarışından daha ilginç olabilir." Seçimle ilgili risklerin olduğuna da değinen uzman, ortaya çıkan durumun hâlâ seçim sürecini baltalamakla ilgilenen birçok oyuncunun Libya Ulusal Ordusu içinde ayrı gruplar ve Batı'da ve güneyde ayrı askerî-politik gruplar olması gerçeğiyle bağlantılı olduğunu ifadelerine ekledi.

• İsrail ve Fas İnsansız Hava Aracı İlişkileri Kuruyor

Fas yönetiminin yüz milyonlarca dolar değerinde askerî insansız hava aracı (İHA) ve ileri teknoloji sistemlerini kapsayan silah alımı için İsrail ile anlaştığı Rusya basınında yer buldu. "Komersant" gazetesinin 1 Aralık sayısında yayımlanan "[İsrail ve Fas İnsansız Hava Aracı İlişkileri Kuruyor](#)" başlıklı yazıda söz konusu haber, "İsrail'den silah alan ilk Arap ülkesi" ifadeleriyle değerlendirildi. Makalenin yazarı Arap ülkeleri uzmanı Marianna Belenkaya'ya göre, İsrail ve Fas, onlarca yıldır gizli temaslarda ve istihbarat bilgisi alışverişinde bulunsalar da reklamını yapmaya çalışmadılar: "İsrail'in yakın zamana kadar Arap dünyasında sadece Mısır ve Ürdün ile diplomatik ilişkileri vardı. ABD'nin kararı ve ayrıca Fas'ın İsrail ile kamuoyunun yakınlaşması, diğer şeylerin yanı sıra Rabat ve Cezayir arasındaki diplomatik ilişkilerin kesilmesine yol açtı. Fas-İsrail iş birliği haberleri bölgedeki durumu daha da kötüleştirdi." Uzman, İsrail Savunma Bakanı Benny Gantz'ın Rabat ziyareti sırasında iki ülke arasında imzalanan Güvenlik Mutabakat Zaptı'nı, İsrail'in bir Arap ülkesiyle imzaladığı ilk savunma belgesi şeklinde ifade etti: "Gerek Arap gerekse de İsrail medyası, Gantz'ın Rabat ziyaretini ve mutabakatın imzalanmasını 'Fas'tan Cezayir'e bir işaret' şeklinde değerlendirmişler." Yazıya göre, Cezayir Milleti

Konseyi Başkanı Salah Gujil, Beni Gantz'ın Rabat ziyaretini bu şekilde yorumladı: “Cezayir bir hedefdir. Düşmanlar Cezayir'e zarar vermek için giderek daha fazla seferber oluyor.” Fas'ın kendi içinde güçlü olumsuz duyguların olduğuna dikkat çeken analist, pazartesi günü ülkenin farklı şehirlerinde İsrail ile normalleşme sürecine karşı protestolar düzenlendiğini ifade etti. Semyonov, göstericilerin Filistinlileri desteklemek için “normalleşme ihanettir” dâhil olmak üzere sloganlar attıklarını ifadelerine ekledi.

• Yemen'de Savaş: Rusya Yeniden Barışçı Olabilecek mi?

Rusya Uluslararası İlişkiler Konseyi (RUIK) uzmanı Kiril Semyonov, Yemen çevresindeki durum ve Rusya'nın bu ülkedeki çıkarları konusunda görüşlerini alt başlıklarla ayrıntılı şekilde “News.RU” haber sitesinde değerlendirdi. “[Yemen'de Savaş: Rusya Yeniden Barışçı Olabilecek mi?](#)” başlıklı yazıya göre, Moskova, Yemen'de uzayan çatışmada önemli bir rol oynama şansına sahiptir: “Yemen'deki çatışma bir çıkmaza girdi ve Rusya'nın söz konusu olaylarında daha önemli rol oynama şansı vardır. Ayrıca, muhalif taraflar, Rusya'nın söz konusu çatışmalara arabulucu olarak katılmasını istiyorlar.” Uzman, Yemen olaylarında Tahran ve Moskova'nın rolünü karşılaştırdı: “İrânın Yemen'deki müzakere sürecine dâhil edilmesi büyük olasılıkla ters etki yapabilir. İrândan farklı olarak Rusya, Yemen'deki çatışan taraflar arasında arabulucu rolü oynama, bölgesel oyuncuların -Kuveyt, Katar ve Umman- girişimlerini destekleme şansına sahiptir. Buna karşılık Yemen'deki askerî harekâtı kendi lehine bitiremeyeceğini anlayan Suudi Arabistan için önemli olan husus içinde bulunduğu maceradan kurtulmaktır.” Semyonov, Rusya'nın Yemen'deki çatışan taraflar arasında arabulucu rolü oynayabilme ihtimalini şu şekilde ifade etti: “Aralık 2017'de eski Cumhurbaşkanı Ali Abdullah Salih'in öldürülmesinden sonra Moskova, Husilerle ilişkilerini sürdürmeyi başarmasının yanı sıra, Güney Geçiş Konseyi ile de etkileşim kurmanın üstesinden gelebildi. Rusya'nın henüz kalıcı bir diyalog kurmadığı tek oyuncu Al-İslah Hareketi'dir. Bu nedenle Moskova, örneğin Husiler, Güney Geçiş Konseyi ve Al-İslah temsilcileri arasında kendi mekanlarında gayriresmî toplantılar düzenleyerek müzakere sürecine katkıda bulunabilir.” Yazıda, Rusya'nın, Yemen'de askerî üs kurma çabalarına da değinilmiştir: “Eski Cumhurbaşkanı Salih, ölümünden önce ülkedeki Rus askerî varlığını desteklemeye hazır olduğunu belirtmişti. Port Sudan'daki Rus üssü etrafındaki durumun tam olarak netleşmediğini ve Sudan tarafında nihai kararın açıklanmadığını göz önünde bulundurursak Moskova, Kızıldeniz ve Hint Okyanusu'ndaki deniz üssü için alternatif bir yer olarak Yemen'i düşünebilir.” Analist, Yemen'deki iç savaş nedeniyle kesintiye uğrayan Rusya-Yemen askerî-teknik iş birliğine de dikkat çekerek Moskova'nın, söz konusu iş birliğini yeniden kurmak niyetinde olduğunu belirtti.